

30 december 2015

Hogere prijzen voor agrarische producten in 2016 en 2017

- In 2016 en 2017 groeit de agrarische sector weer
- Beste perspectieven voor melkvee, groenten & fruit en visserij
- Ondanks prijsherstel blijft de situatie voor varkenshouders moeilijk

2015; een jaar om snel te vergeten

2015 gaat voor de agrarische sector de boeken in als een zwak jaar. Prijzen stonden in veel branches onder druk en zijn over de hele linie met ruim 10% gedaald. Uit een recente publicatie van het [CBS](#) en het [LEI](#) blijkt dat het gemiddelde inkomen voor ondernemers in de land- en tuinbouwsector is gestagneerd in 2015. Hierbij zijn grote verschillen te zien tussen individuele ondernemers en verschillende branches. Dierlijke sectoren hebben relatief gezien een moeilijker (prijs)jaar achter de rug dan plantaardige. Lage prijzen voor melk, varkens en rundvee als gevolg van een overspoelde markt en tegenvallende vraag hebben een flinke wissel getrokken op de liquiditeitspositie van veel veehouders. Daartegenover staat dat het voor de visserijbranche een positief jaar was, met goede

vangsten en goede prijzen. Ook voor de groenten & fruitteeltbranche is 2015 een goed jaar geworden. Met name een tegenvallende productie als gevolg van slechte weersomstandigheden in andere delen van Europa heeft gezorgd voor goede prijzen in deze deelsector. Dat één zwaluw nog geen zomer maakt blijkt onder meer uit het werk wat nog verzet moet worden door de Federatie Vruchtgroente Organisaties (FVO). Onder leiding van oud landbouwminister Cees Veerman probeert de FVO, bestaande uit diverse belanghebbenden in de sector om met een herstelplan te komen voor een structureel beter rendement van deze sector. Hierbij wordt gekeken naar nieuwe markten en producten en het stimuleren van nieuwe technieken om slimmer en efficiënter te kunnen produceren.

Mutaties naar (sub)sector

Bron: LEI, CBS, ABN AMRO Economisch Bureau.

%mutaties		2014	2015	2016	2017
Agrarisch	Prijs	-6,1	-10,0	1,5	2,0
	Volume	3,4	0,0	0,5	1,0
Melkvee	Prijs	-0,2	-22,0	7,5	5,0
	Volume	2,1	4,5	2,5	1,0
Varkens	Prijs	-9,6	-8,8	0,5	2,5
	Volume	0,2	2,8	-2,0	0,0
Pluimvee	Prijs	4,3	5,3	1,0	0,0
	Volume	3,8	1,9	-1,5	-1,0
Rund- & Kalfsvlees	Prijs	0,0	-2,9	-1,5	-1,0
	Volume	-1,1	-0,5	-1,0	0,0
Akkerbouw	Prijs	-17,4	-1,3	1,0	3,0
	Volume	8,2	-12,5	-2,0	2,5
Sierteelt	Prijs	3,6	-0,4	0,5	1,0
	Volume	-0,1	-2,1	-1,0	-0,5
Groenten & Fruit	Prijs	-5,2	20,0	0,5	0,5
	Volume	5,1	14,0	2,5	1,0
Visserij	Prijs	1,3	8,0	3,0	1,5
	Volume	-5,7	-0,1	2,0	1,0

Kerncijfers Nederlandse economie

Bron: CBS, ABN AMRO Economisch Bureau.

%mutaties	2014	2015	2016	2017
BBP	1,0	2,1	2,3	2,2
Particuliere consumptie	0,0	1,7	2,0	1,9
Overheidsconsumptie	0,3	0,1	0,6	0,6
Investerings	3,5	9,5	4,4	4,2
Uitvoer	4,0	4,6	4,7	5,1
Invoer	4,0	5,2	5,8	5,5
Inflatie	1,0	0,7	1,2	1,9
USD per EUR (ultimo)	1,21	1,05	0,95	1,10
Korte rente (3 mnds)	0,1	-0,2	-0,2	-0,2
Lange rente (10 jr Staat)	0,7	0,5	1,1	1,6

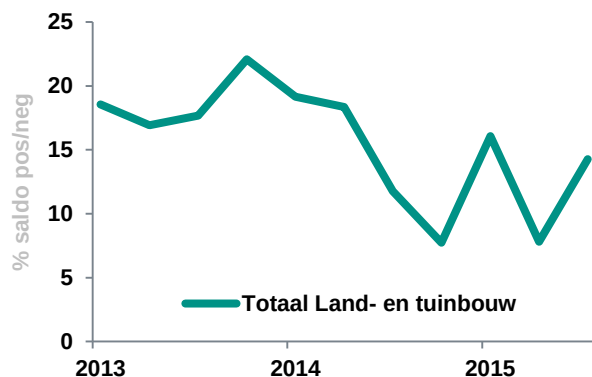
Het sentiment verbetert...

Ondanks tegenvallende prestaties in het afgelopen jaar zien we dat het afnemende vertrouwen van ondernemers uit de agrarische sector weer wat begint toe te nemen.

De Agrovertrouwensindex van het LEI geeft aan dat ondernemers in het derde kwartaal weer wat positiever zijn gestemd (zie figuur 1). Met name de verwachtingen voor de middellange termijn zijn positief.

Figuur 1: Agrovertrouwensindex

Bron: LEI

In de onderliggende branches zijn er wel verschillen ten aanzien van het sentiment. Zo scoren pluimveehouderij en tuinbouw hoger dan bijvoorbeeld varkenshouderij en melkveehouderij. Dit alles wordt met name ingegeven door de actualiteit rondom de opbrengstprijzen.

...de agrarische exportwaarde herstelt in 2016...

De motor van de agrarische sector is de export. Na vijf opeenvolgende jaren van groei van de exportwaarde stagneert deze groei in 2015. De totale daling over de eerste negen maanden bedroeg ruim 1,1% ten opzichte van 2014. De voornaamste reden achter deze daling betreft de prijsdalingen van agrarische producten. Wereldwijd staan agrarische grondstofprijzen onder druk als gevolg van overproductie. Er worden weliswaar meer producten verkocht, maar door de druk op de prijzen is de totale waarde van de uitvoer lager.

“in 2016 levert de export weer een positieve bijdrage aan de groei van de agrarische sector”

Voor komend jaar verwacht ABN AMRO dat de exportwaarde van agrarische producten toeneemt. De lagere eurokoers zal zorgen voor meer uitvoer van agrarische producten richting landen buiten de eurozone.

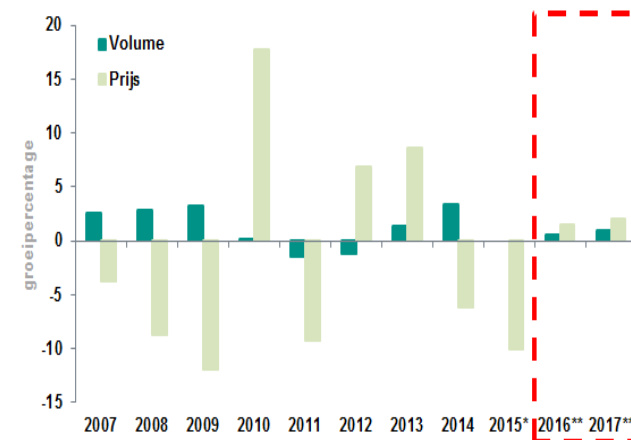
Tegelijkertijd zullen agrarische (grondstof)prijzen stabiliseren of licht stijgen, waardoor per saldo de export weer een positieve bijdrage zal leveren aan de groei van de agrarische sector.

...en de sector zal als geheel weer gaan groeien

“Als de boer niet klaagt...” is een veelgehoord gezegde. Toch zullen de boeren de komende jaren minder te klagen hebben over hun technische en financiële prestaties dan in het afgelopen jaar. ABN AMRO verwacht voor 2016 een lichte groei in volume van 0,5% gevolgd door een stijging van 1% in 2017. Daarnaast zullen in dezelfde periode de prijzen aantrekken. Na het dieptepunt van 2015 zullen de prijzen gemiddeld met respectievelijk 1,5% en 2,0% toenemen in 2016 en 2017. Weersinvloeden kunnen zorgen voor grotere uitslagen. Toch zullen het positieve sentiment, de groei van de wereldhandel en een positiever ondernemersklimaat in ons eigen land zorgen voor een gestage groei van de primaire sectoren in de komende jaren (zie figuur 2).

Figuur 2: Mutaties agrarische sector

Bron: CBS, ABN AMRO Economisch Bureau, *voorlopig, **prognose

Niet alle branches volgen het groeipad

Ondanks de groeiverwachting van de land- en tuinbouwsector als geheel zijn er tussen de onderliggende branches verschillen. ABN AMRO is voor de komende jaren wat positiever over de vooruitzichten van de melkveehouderij en de visserij dan bijvoorbeeld voor de rundvee- en pluimveehouderij (figuur 3).

Melkvee

Na de vrije prijsval in 2015 verwacht ABN AMRO dat de prijzen in 2016 en 2017 weer zullen aantrekken. Maar voordat het zover is zal de prijs in de eerste helft van 2016 zich nog rondom de huidige lage niveaus blijven ontwikkelen. Vanaf de tweede helft van 2016 verwachten wij een opgaande lijn in de prijs als gevolg van een mondiale vraagtoename.

De prijsstijging die in de tweede helft van 2016 wordt ingezet zal in 2017 doorzetten. Prijzen zullen voorlopig niet uitkomen op gemiddelde niveaus van 2013 en 2014 maar de weg omhoog wordt wel ingezet. Gelijktijdig zorgen lagere (voer)kosten in 2016 voor een redelijk jaar voor melkveehouders.

Figuur 3: Mutaties agrarische subsectoren (gemiddeld over 2016 en 2017)

Bron: ABN AMRO Economisch Bureau

Naast de prijsstijging zal ook het volume blijven toenemen al vlakt de jaarlijkse groei wel wat af. Sinds de afschaf van het melkquotum (01 april 2015) is de Nederlandse melkveehouder fors meer melk gaan produceren. Onduidelijkheid rondom de fosfaatwetgeving zal in 2016 nog leiden tot extra productie, maar zodra er duidelijkheid is zal vanuit deze kant een plafond op de groei komen, doordat er teveel fosfaat wordt geproduceerd. Verdere groei, zoals voorzien in 2017 zal met name worden gerealiseerd door verdere efficiency-verbetering.

Varkens

Evenals voor melkveehouders hebben ook varkenshouders een jaar achter de rug met slechte prijzen. De prijzen van vleesvarkens en zeugen zijn fors gekelderde als gevolg van veel aanbod en achterblijvende (Europese) vraag. Vanaf de tweede helft van 2016 wordt herstel van de prijzen verwacht. Deze prijsstijging zet door in 2017 als gevolg van de varkenscyclus. Daarnaast wordt het prijs herstel extra kracht

bijgezet door een verdere economische groei in zowel Nederland als de eurozone. De economische groei zorgt over het algemeen voor een lichte opleving van de varkensvleesconsumptie. Hier staat tegenover dat de algehele vleesconsumptie al geruime tijd daalt als gevolg van meer diversiteit in het dieet. Daardoor blijft het voor Nederlandse varkenshouders lastig om een gezond en stabiel rendement te waarborgen. Kostprijsconcurrentie uit met name Oost-Europa en scherpe nationale regeldruk rondom dierenwelzijn en milieu maken het voor Nederlandse varkenshouders een zwaar bestaan. De verwachting is dan ook dat de afvalrace zal doorzetten.

De stijging van de prijzen komt mede dankzij een daling van de productie. Hierbij zijn wel verschillen aanwezig tussen biggen- en vleesvarkensproductie enerzijds en de verwerkende industrie anderzijds. Bij de biggenproducenten zijn de fluctuaties het grootst. Mede dankzij de productiedip in de varkenscyclus en ook door een verdere krimp in het aantal ondernemers verwacht ABN AMRO een daling van het aanbod voor 2016, hetgeen in 2017 zal stabiliseren.

Pluimvee

Voor pluimvee was 2015 een goed jaar te noemen. Voor vleeskuikens constateren we al jaren groei in prijs en volume, maar ook voor legpluimveehouders was 2015 een jaar met

betere prijzen dan in 2014. Met name extra vraag vanuit de Verenigde Staten zorgde voor een opleving in de prijs. Hierdoor komt de gemiddelde eierprijs circa 15% hoger uit dan een jaar eerder. Voor komend jaar wordt echter weer een verzwakking van de eierprijzen verwacht als gevolg van afnemende vraag uit met name de Verenigde Staten. Voor vleeskuikens lijkt de rek enigszins uit de prijsstijging te zijn. Na jaren van prijsgroei zal de groei in 2016 afvlakken om in 2017 vervolgens te stabiliseren. De handhaving van de prijzen op een relatief hoog niveau is voornamelijk het gevolg van een stijgend aandeel in de conceptproductie. Hierdoor neemt het volume af en zullen prijzen zich op een hoger niveau handhaven om de kosten goed te kunnen maken. Mede dankzij de maatschappelijke druk is de conceptproductie verder in een stroomversnelling gekomen.

“Dankzij maatschappelijke druk is de conceptproductie in een stroomversnelling terechtgekomen”

Zoals beschreven is de “keerzijde” van de toenemende populariteit van productie in concepten dat het volume zal afnemen. Productie van vleeskuikens buiten concepten om zal voornamelijk voor de exportmarkt geproduceerd worden. Hierbij blijft efficiency in combinatie met gezonde groei een

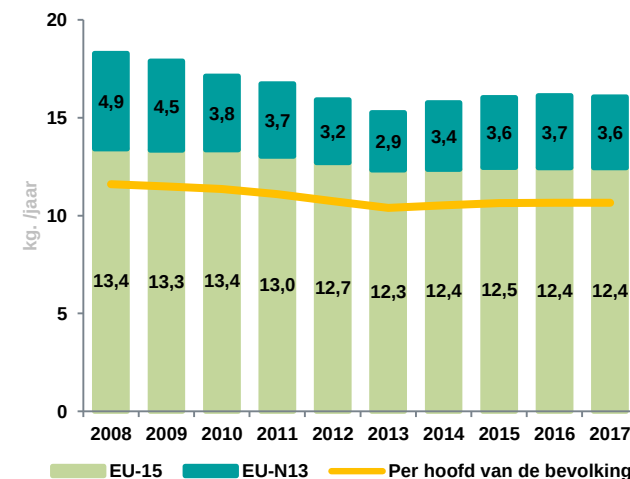
belangrijk focuspunt, hetgeen de volumekrimp nog enigszins tegengaat.

Rund- en kalfsvlees

Als gevolg van een afnemende vleesconsumptie per hoofd van de bevolking in Europa (figuur 4) zal de prijs voor kalfsvlees de komende jaren onder druk blijven staan. Vanwege een verzadigd consumptiepatroon en een toenemende vergrijzing is er minder behoefte aan kalfsvleesproducten. Dit laatste zorgt eveneens voor druk op prijs van rundvlees. Daarnaast geldt voor rundvlees prijsdruk als gevolg van verdringing via importstromen.

Figuur 4: Europese rund- & kalfsvleesconsumptie per hoofd van de bevolking

Bron: Europese Commissie (betreft kilogram per jaar)

De productie van zowel kalfs- als rundvlees zal afnemen als gevolg van de afnemende vraag. Anderzijds speelt ook de afbouw van de toeslagrechten een rol in de volumekrimp van de kalfsvleesproductie. Door een afbouw van deze toeslagrechten staat het rendement van veehouders onder druk. ABN AMRO ziet dit als de belangrijkste reden van de dalende productievolumes.

Akkerbouw

Opbrengstprijzen in de akkerbouwbranche zijn sterk afhankelijk van wat er gebeurt op het mondiale speelveld. Door gunstige wereldwijde productieomstandigheden van met name granen en suiker zijn voorraden fors toegenomen. Hierdoor zijn prijzen onder druk komen te staan. Toch is het rendement van akkerbouwers wel licht verbeterd, dankzij de consumptie aardappelen en uien. Voor komend jaar is de verwachting dat de prijzen op de wereldmarkt voor graanproducten zich zullen stabiliseren. Voor suiker zal de prijs licht verbeteren als gevolg van een verwacht tekort in productie. Met redelijke vooruitzichten voor uien en aardappelen zal de gemiddelde prijs voor akkerbouwproducten komend jaar licht toenemen. Voor 2017 wordt een verdere prijsstijging verwacht als gevolg van meer balans op de wereldmarkt.

Als gevolg van negatieve weersverwachtingen, mede door El Niño, zal de productie komend

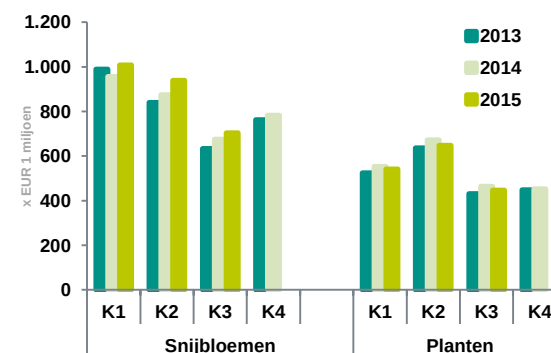
jaar licht onder druk komen te staan. Daarnaast zorgen lagere opbrengstprijzen in de afgelopen jaren voor een lagere productieverwachting. In 2017 zal de productie toenemen. Betere prijzen in 2016 alsmede de afschaffing van het suikerquotum in 2017 zullen leiden tot een productietoename in dat jaar.

Sierteelt

Het inkomen van siertelers lijkt weer wat positiever uit te pakken. Desondanks stonden de prijzen afgelopen jaar licht onder druk. Met name de plantenteelt had hier last van, hetgeen ook is terug te zien in een verslechtering van de exportwaarde voor planten (zie figuur 5). Voor de komende jaren verwacht ABN AMRO een lichte stijging van de prijs met respectievelijk 0,5% en 1,0% in 2016 en 2017. Voornaamste reden achter deze prijsstijging is een verder aantrekkende economie. Hierdoor zal zowel de binnenlandse consumptie alsmede de exportwaarde verder aantrekken.

Figuur 5: Exportontwikkeling sierteelt

Bron: HBAG (t/m K1 2014), Floridata (via LEI)

De totale productieomvang van bloemen en planten zal de komende jaren wel verder dalen. Bedrijven zonder opvolging zullen geleidelijk aan van het landschap verdwijnen en omwille van kostprijsleiderschap en efficiency zal de concurrentie uit lagelonenlanden verder toenemen. Daarnaast zorgen veranderende handelsstromen (zuid/zuid handel) voor verdere druk op de productie in Nederland.

Groenten & Fruit

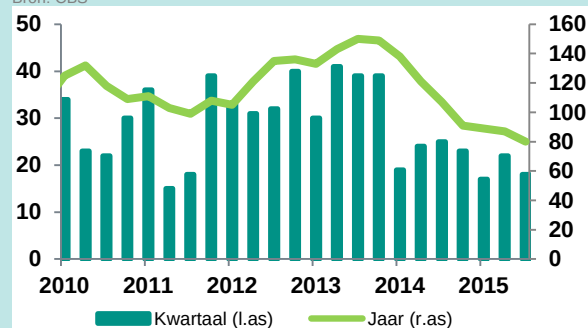
Evenals bij akkerbouw zijn groenten- en fruittelers in de prijsvorming voor hun product grotendeels afhankelijk van wat er elders (in Europa) wordt geproduceerd. Dit jaar waren de prijzen aanzienlijk beter dan vorig jaar. Voor vruchtgroenten had dit mede te maken met de slechte productie gedurende de zomermaanden in Zuid-Europa. Daarnaast zien we een betere waardering van het Nederlandse product door de retailers. Duurzaamheid, voedselveiligheid, -kwaliteit en betrouwbaarheid spelen een grote rol bij deze waardering. Voor telers uit zich dit in meer stabielere relaties waarbij het kunnen leveren van homogeen product door het jaar heen een belangrijk instrument blijkt. Voor fruittelers zijn de prijzen beter als gevolg van lagere productievolumes binnen Europa. De komende jaren zullen de prijzen voor groenten- en fruittelers verder aantrekken; mede dankzij verdere ontwikkelingen van gesloten ketens. Op de wereldmarkt blijft de prijs afhankelijk van het aanbod elders.

Aantal faillissementen agrarische sector neemt af ondanks druk op rendement

De prijsdruk van het afgelopen jaar heeft er in de agrarische sector niet toe geleid dat er meer bedrijven failliet zijn verklaard. Het hoogtepunt van het aantal faillissementen van de sector lag in 2012 en 2013. Met name het aandeel in de subsectoren groententeelt (50%), sierteelt (13%) en intensieve veehouderij (13%) waren hiervoor verantwoordelijk. De daling van het aantal faillissementen wordt nu voornamelijk veroorzaakt door een fikse afname in de glastuinbouw. In de intensieve veehouderij neemt het aantal juist toe. Over de eerste drie kwartalen van 2015 werden 18 intensieve veehouderijbedrijven (m.n. varkens) failliet verklaard tegenover 6 in dezelfde periode van 2014. Toegenomen liquiditeitsdruk als gevolg van slechte prijzen zal de druk op met name de intensieve veehouderij op een hoog niveau houden.

Figuur 6: Faillissementen land- en tuinbouw

Bron: CBS

Als gevolg van betere prijzen enerzijds en verdere optimalisatie van teelttechnieken en meer productieve rassen zullen de productievolumes de komende jaren toenemen. Tegelijkertijd zal wel het areaal geleidelijk aan blijven dalen. Herstructurering in de glastuinbouw zal samen met het aantal stoppende ondernemers zorgen voor deze ontwikkeling.

Visserij

De visserijsector zit weer in wat rustiger vaarwater. Na jaren van prijsdruk en krimpende volumes is 2015 een goed jaar voor de visserij. Prijzen zijn flink verbeterd als gevolg van enerzijds minder aanbod en anderzijds het gezonde imago wat er aan het product kleeft. Allerlei certificeringen rondom duurzaamheidsthema's zijn bovendien in opkomst, maar dit geldt met name voor de Noordwest-Europese markt. In het zuidelijke gedeelte van Europa speelt dit een minder prominente rol. Ook voor de komende jaren verwacht ABN AMRO een verdere stijging van de visprijzen. Het rendement van vissers zal bovendien verder toenemen als gevolg van dalende kosten. Zo zal naar verwachting de olieprijs de komende jaren nog op een relatief laag niveau blijven waardoor vissers wat extra buffer kunnen opbouwen.

Ten aanzien van de productie is de verwachting eveneens dat deze in 2016 en 2017 na vier opeenvolgende jaren van krimp

weer zal toenemen. Goede prijzen in combinatie met ruime vangstquota en een ruime hoeveelheid visdagen zorgen voor een positieve stemming ten aanzien van productieverwachtingen. Hiertegenover staat de problematiek van de aanlandplicht. Vanaf 2016 zijn vissers verplicht om de zogeheten bijvangsten aan wal te brengen. Hierdoor is er minder ruimte aan boord voor de hoofdvangst. Bovendien brengt de aanlandplicht problemen met zich mee in de registratie en de verwerking. Deze aanlandplicht wordt de komende drie jaren gefaseerd ingevoerd en komt voort uit een besluit van de Europese Commissie. Met nieuwe of aangepaste vangsttechnieken probeert de sector een antwoord te vinden op deze maatregel.

Economisch Bureau | Nederland

Contactgegevens ABN AMRO Economisch Bureau Nederland:			
	Aandachtsgebied	Telefoonnummer:	E-mailadres:
Jacques van de Wal (hoofd)	Algemeen	020 628 0499	jacques.van.de.wal@nl.abnamro.com
Eric Huliselan	Zakelijke Dienstverlening	020 628 2138	eric.huliselan@nl.abnamro.com
Casper Burgering	Industrie (w.o. industriële materialen)	020 383 2693	casper.burgering@nl.abnamro.com
Nadia Menkveld	Transport & Logistiek	020 628 6441	Nadia.menkveld@nl.abnamro.com
Frank Rijkers	Agrarisch, Food, Agrarische grondstoffen	020 628 6437	frank.rijkers@nl.abnamro.com
Sonny Duijn	Retail, TMT	020 344 2179	sonny.duijn@nl.abnamro.com
Hans van Cleef	Olie & Gas, Utilities	020 343 4679	hans.van.cleef@nl.abnamro.com
Madeline Buijs	Bouw, Real Estate	020-383 8201	madeline.buijs@nl.abnamro.com
Theo de Kort	Informatieanalist, Autoretail	020 628 0489	theo.de.kort@nl.abnamro.com
Nico Klene	Macro-economie	020-625 4204	nico.klene@nl.abnamro.com
Philip Bokeloh	Woningmarkt, Macro-economie	020-383 2657	philip.bokeloh@nl.abnamro.com

Volg ons ook op Twitter: [@ABNAMROeconomen](https://twitter.com/ABNAMROeconomen)

Disclaimer

This document has been prepared by ABN AMRO. It is solely intended to provide financial and general information on the agricultural market. The information in this document is strictly proprietary and is being supplied to you solely for your information. It may not (in whole or in part) be reproduced, distributed or passed to a third party or used for any other purposes than stated above. This document is informative in nature and does not constitute an offer of securities to the public, nor a solicitation to make such an offer.

No reliance may be placed for any purposes whatsoever on the information, opinions, forecasts and assumptions contained in the document or on its completeness, accuracy or fairness. No representation or warranty, express or implied, is given by or on behalf of ABN AMRO, or any of its directors, officers, agents, affiliates, group companies, or employees as to the accuracy or completeness of the information contained in this document and no liability is accepted for any loss, arising, directly or indirectly, from any use of such information. The views and opinions expressed herein may be subject to change at any given time and ABN AMRO is under no obligation to update the information contained in this document after the date thereof.

Before investing in any product of ABN AMRO Bank N.V., you should obtain information on various financial and other risks and any possible restrictions that you and your investments activities may encounter under applicable laws and regulations. If, after reading this document, you consider investing in a product, you are advised to discuss such an investment with your relationship manager or personal advisor and check whether the relevant product –considering the risks involved- is appropriate within your investment activities. The value of your investments may fluctuate. Past performance is no guarantee for future returns. ABN AMRO reserves the right to make amendments to this material.

© ABN AMRO, 2015

Teksten zijn afgesloten op 28 december 2015